

استفاده از فرهنگ لغت‌های کشورشناسی به‌عنوان ابزار آموزشی در روند آموزش زبان روسی

مینا مارزلو

دانشجوی رشته زبان روسی، مقطع دکتری، دانشگاه تربیت مدرس،

تهران، ایران

marezloum@gmail.com

واژه‌های کلیدی: فرهنگ کشورشناسی، ابزار آموزشی، آموزش، زبان روسی.

در روش‌های آموزش سنتی معمولاً چهار جنبه آموزشی توسط روش‌شناس‌ها مطرح می‌شد: آواشناسی، دستوری، لغوی و سبکی؛ اما با توجه به الزامات روش‌های نوین آموزشی، باید یک جنبه دیگر نیز به آن‌ها اضافه شود- زبان کشورشناسی. این بخش از آموزش، هم‌زمان به بررسی ویژگی‌های زبان‌شناسی و جامعه‌شناسی زبان می‌پردازد. از آنجایی که به هنگام آموزش مباحث زبانی، مسائلی به وجود می‌آید که در سایه زبان و فرهنگ قابل بررسی است، نیاز به پرداختن به این جنبه آموزشی بیش‌ازپیش احساس می‌شود. [Верцагин, Костомаров, ۱۹۷۴:۲۸۱]

کشورشناسی به جنبه‌ای از موضوعات آموزش زبان خارجی اطلاق می‌شود که به دنبال حل مشکلات آشنایی زبان‌آموزان با فرهنگ جدید است. برخلاف آن که موضوع کشورشناسی یکی از جنبه‌های اصلی آموزش زبان و لازمه شکل‌گیری مهارت ارتباطی زبان‌آموز است. در حال حاضر، این عنوان در چارت درسی اکثر زبان‌ها در دانشگاه‌های ایران به‌طور مشخص دیده نشده است، ولی درس‌هایی مثل آشنایی با تاریخ و فرهنگ روسیه می‌تواند به‌طور جزئی‌تر به زیرمجموعه‌های علم کشورشناسی بپردازند. همچنین دانشجویان زبان روسی، دانشجویانی که در رشته مطالعات کشورها مشغول به تحصیل هستند نیز از مخاطبین اصلی موضوع کشورشناسی هستند؛ لذا وجود فرهنگی با این عنوان می‌تواند کمک شایانی به دانشجویان این رشته‌ها بکند. همان‌طور که گفته شد، تحقیقات روش‌های آموزشی نوین، بر روش‌های ورود موضوع کشورشناسی در روند آموزشی استوار است. به همین دلیل سعی می‌کنند از لغاتی استفاده کنند که اطلاعات کشورشناسی داشته باشد و بیان‌کننده همه جنبه‌های زندگی کشور مورد نظر باشد؛ مانند تاریخ، ادبیات، علوم، هنر، سنت‌ها و آیین‌ها. با توجه به تغییر وضعیت زبان‌های خارجی به‌عنوان یک وسیله ارتباطی و درک متقابل در جامعه جهانی، تأکید

کاربردهای فرهنگ‌های دوزبانه در آموزش زبان ۳۷

روش‌های نوین به‌صورت خاص بر تقویت جنبه‌های علمی و عملی زبان است. این بدان معناست که باید در زمان آموزش در کنار آموزش مباحث زبان‌شناختی، جنبه عملی و برقراری ارتباط زبان‌آموز و آشنایی با فرهنگ کشور مورد نظر نیز مطالعه و در فرایند آموزشی به آن توجه شود.

بررسی‌های انجام‌شده و مطالب استخراج‌شده از آن‌ها لزوم وجود این عنوان آموزشی را تأیید می‌کنند، ولی مسئله مهم‌تر فراهم کردن ابزار آموزشی برای این عنوان درسی است. اگر بخواهیم اشاره کوتاهی به روش‌ها و ابزار آموزشی استفاده‌شده در آموزش کشورشناسی به‌صورت کلی داشته باشیم، می‌توانیم به نمونه‌های زیر اشاره کنیم:
_متن‌هایی که بار اطلاعاتی فرهنگی و کشورشناسی دارند و برای خواندن یا ترجمه زبان‌آموزان انتخاب می‌شوند؛

_کورس‌های کوتاه‌مدتی که خارج از محیط کلاس زبانی به زبان مادری زبان‌آموزان گذاشته می‌شود که می‌توانند با کشور مورد نظر آشنا شوند؛

_کتاب‌های درسی که با این عنوان نوشته می‌شوند؛ [Московские, Щукин, ۱۹۹۰:۲۸۶-۲۸۷]
شوکین نیز در کتاب خود با عنوان آموزش زبان روسی به‌عنوان زبان خارجی، به‌صورت کلی به انواع ابزار آموزشی اشاره کرده؛ [Щукин, ۲۰۰۳:۲۱۴]

ابزار آموزشی فنی	ابزار آموزشی دیداری-شنیداری	ابزار آموزشی برای زبان‌آموزان	ابزار آموزشی برای استادان
دستگاه‌های پخش صدا کامپیوتر	شنیداری دیداری دیداری-شنیداری	کتاب درسی کتاب‌های مخصوص خواندن کتاب‌های مخصوص مکالمه کتاب تمرین‌ها فرهنگ لغت	استاندارد آموزشی کتاب استاد منابع علمی منابع آموزشی

همان‌طور که مشخص است شوکین یکی از ابزارهای آموزشی زبان‌آموزان را فرهنگ لغت می‌نامد و از انواع فرهنگ‌ها در کتاب خود نام می‌برد:

_فرهنگ‌های عمومی مانند (اوزگف)

_فرهنگ‌های ترجمه‌ای دوزبانه، فرهنگ لغت‌هایی که مدخل آن‌ها مربوط به زبان مبدأ و توضیحات سمت چپ آن‌ها به زبان مقصد است؛ مانند (فرهنگ روسی-فرانسه، شربا ۱۹۶۹)

_فرهنگ‌های ریشه‌شناسی، در این نوع از فرهنگ، ریشه اصلی کلمات بررسی می‌شوند (فرهنگ ریشه‌شناسی روسی فاسمر ۱۹۸۶-۱۹۸۷)

_فرهنگ اصطلاحات و تعبيرات، در این نوع از فرهنگ لغت‌ها به بررسی معنای ضرب‌المثل‌های فرهنگی پرداخته می‌شود (ژوکوا ۱۹۶۶)

فرهنگ لغات هم‌معنی، در این نوع فرهنگ، کلمات با تلفظ و نوشتار متفاوت ولی معنای یکسان در کنار یکدیگر آورده می‌شوند (یوگنوی ۱۹۷۱)

فرهنگ لغات متضاد، در این نوع فرهنگ لغت‌ها، مجموعه‌ای از کلمات متضاد در مقابل یکدیگر قرار می‌گیرند؛ مانند (لووا ۱۹۸۷)

فرهنگ‌های زبان-کشورشناسی، در این نوع از فرهنگ‌های لغت، لغاتی جمع‌آوری می‌شوند که بار معنایی و فرهنگی مردم آن زبان را دارند که زبان‌آموزان برای برقراری ارتباط به آن‌ها نیازمندند؛ مانند فرهنگ ضرب‌المثل‌ها، فرهنگ امثال و حکم.

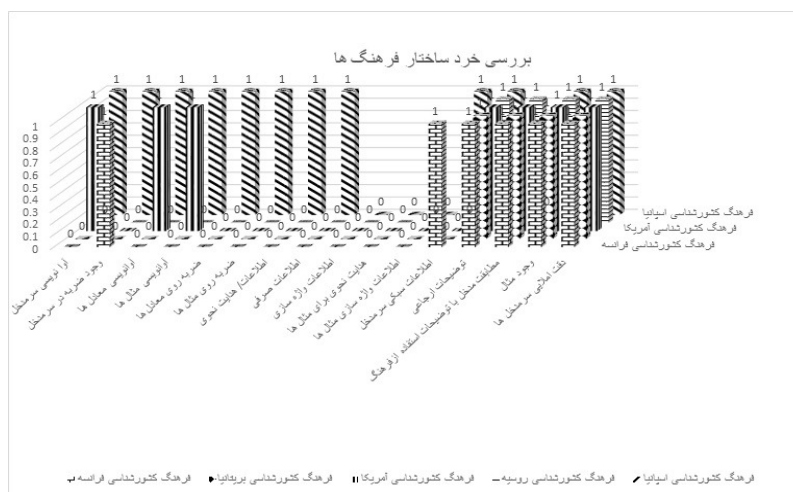
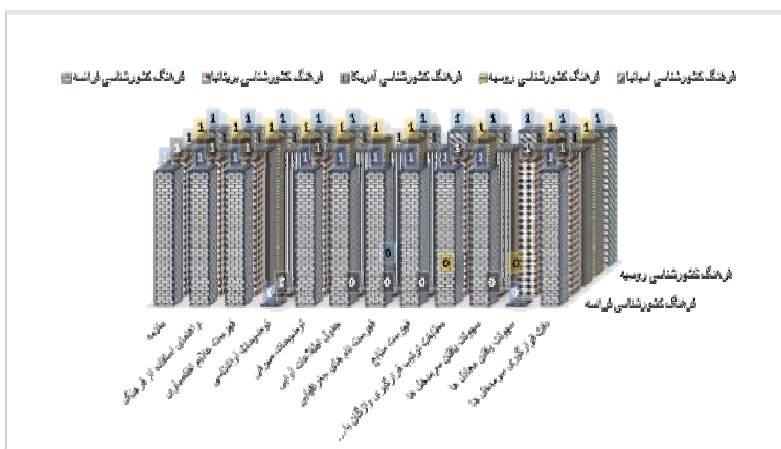
پس فرهنگ لغت را می‌توان یکی دیگر از ابزار آموزشی دانست که به آموزش کشورشناسی در قالب کلاس‌های آموزشی زبان کمک می‌کند.

در حال حاضر، فرهنگ‌های زبان کشورشناسی یا کشورشناسی‌های فراوانی نوشته شده‌اند، اما موضوع مهم قابل بررسی این است که این فرهنگ‌ها باید از چه نوع ساختاری برخوردار باشند که بتوان آن‌ها را به‌عنوان یک ابزار آموزشی محسوب کرد؟

در این تحقیق، خردساختار و کلان‌ساختار پنج فرهنگ لغت بررسی شده است:

- فرهنگ کشورشناسی فرانسه به روسی
- فرهنگ کشورشناسی اسپانیایی به روسی
- فرهنگ کشورشناسی آمریکایی به روسی
- فرهنگ کشورشناسی بریتانیایی به روسی
- فرهنگ کشورشناسی روسی به روسی

نتایج بررسی کلان‌ساختار و خردساختار این فرهنگ‌ها را در نمودارهای زیر می‌توان مشاهده کرد.

از مطالب گفته‌شده در بالا می‌توان به این نتیجه رسید که درحال حاضر نیاز به تدوین فرهنگ آموزشی کشورشناسی در روسی-فارسی در ایران احساس می‌شود. اگر بخواهیم از این فرهنگ به‌عنوان ابزار آموزشی این موضوع استفاده کنیم، نیازمند تدوین فرهنگی هستیم که نیازهای آموزشی زبان‌آموزان را نیز برطرف کند. پیشنهاد محقق، تدوین فرهنگی است که از لحاظ خردساختار و کلان‌ساختار ویژگی‌های زیر را داشته باشد:

کلان و خردساختار پیشنهادی فرهنگ کشورشناسی		
الف) کلان ساختار		
مقدمه		
وجود بخش «راهنمای استفاده از فرهنگ»		
وجود فهرست علائم اختصاری		
توضیحات آواشناسی	وجود بخش توضیحات دستوری	
توضیحات صرفی		
جدول اطلاعات آوایی	وجود ضمیمه‌های مورد نیاز	
فهرست نام‌های جغرافیایی		
وجود فهرست منابع		
مطابقت ترتیب قرارگیری واژگان با هدف و مخاطب فرهنگ		
سهولت یافتن سرمدخل‌ها		
سهولت یافتن معادل‌ها		
دقت قرارگیری سرمدخل		
ب) خرد ساختار		
آوانویسی	وجود اطلاعات آوایی برای سرمدخل‌ها	
ضربه		
آوانویسی معادل‌ها		وجود اطلاعات آوایی برای معادل‌ها و مثال‌ها
آوانویسی مثال‌ها		
ضربه روی معادل‌ها		
ضربه روی مثال‌ها		
اطلاعات نحوی	وجود اطلاعات دستوری برای سرمدخل‌ها	
اطلاعات صرفی		
اطلاعات واژه‌سازی		
اطلاعات نحوی	وجود اطلاعات دستوری برای معادل‌ها و مثال‌ها	
اطلاعات صرفی		
اطلاعات واژه‌سازی		
وجود توضیحات سبک‌شناسی برای سرمدخل‌ها		
وجود توضیحات ارجاعی		
مطابقت متن اصلی با بخش «راهنمای استفاده از فرهنگ»		
وجود مثال		
دقت املایی سرمدخل‌ها		

References

منابع

1. Франция. Лингвострановедческий словарь. 7000 единиц. Под ред. Л.Г. Ведениной. - М.: "Интердиалект+"/"АМТ"; 1997. - 1040 с. с илл. 417
2. Учебный испанско-русский лингвострановедческий словарь-справочник. Учеб. пособие/ Г.И. Волкова, А.В. Дементьев. - М.: Высш. шк., 2006. — 656 с., с илл.
3. Рум А. Р. У. Великобритания: Лингвострановедческий словарь. — 2-е изд., стереотип. — М.: Рус. яз., 2000. — 560 с.
4. Россия. Большой лингвострановедческий словарь/под общ. Ред. Ю.Е. Прохорова.-М.: АСТ-ПРЕСС КНИГА.-736с.:ИЛ.- (фундаментальные словари)
5. Методика преподавания русского языка как иностранного/Шукин А.Н.: учебное пособие для вузов- Высш. 2003.-334с.
6. Хрестоматия по методике преподавания русского языка как иностранного/сост. Московкин Л.В., Шукин А.Н.-.м.: Русский язык курсы, 2010.-552с.